

УДК 37.017.4:81-057.857]:378.4(477.76)УДПУ

Циганок Оксана Олександрівна,

к. п. н., доцент,

Санівський Олександр Михайлович,

к. п. н., доцент,

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

ksana-vania@ukr.net

san4elo45800@ukr.net

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ (З ДОСВІДУ РОБОТИ УДПУ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ)

Анотація. У статті розкрито суть патріотичного виховання в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. Окреслено основні напрями діяльності лабораторії «Етнологія Черкаського краю»: філологічний, українознавчий, науково-дослідницький. Усі вони спрямовані на формування національної свідомості, патріотичних почуттів у майбутніх учителів-філологів.

Ключові слова: патріотичне виховання, українознавство, студенти-філологи, філологічний напрям, українознавчий напрям, науково-дослідницький напрям.

У сучасних умовах розвитку загальноєвропейської освітньої традиції, глобалізаційних процесів взаємодії та інтеграції знання української мови, літератури, історії, культури, особливостей їх викладання визначається як один із пріоритетних напрямів освітньої діяльності держави. Успішна реалізація рекомендаційних документів Ради Європи з мовної освіти та принципів Болонської декларації в освітній системі України значною мірою залежить від рівня кваліфікації та професійної підготовки вчителя-словесника.

В Уманському державному педагогічному університеті імені Павла

Тичини питанню підготовки вчителя-філолога, патріотичному вихованню студентів приділяється значна увага.

Фундаментом у системі патріотичного виховання молоді на факультеті української філології стала діяльність студентів у наукових гуртках, проблемних групах, творчих об'єднаннях та колективах. При кафедрі української літератури, українознавства та методик їх навчання діють науково-дослідна лабораторія «Етнологія Черкаського краю», науково-методична лабораторія «Театр Слова», науково-методичний центр «Дослідження народної вишивки Східного Поділля», науково-дослідний центр художньо-педагогічної творчості імені Степана Павленка на базі яких працює 10 студентських наукових груп.

Серед основних напрямів діяльності лабораторії «Етнологія Черкаського краю»: філологічний, українознавчий, науково-дослідницький. Усі вони спрямовані на формування національної свідомості, патріотичних почуттів у майбутніх учителів-філологів.

Зокрема *філологічний напрям* – філолого-педагогічна професіоналізація студентської діяльності спрямований на вивчення української мови, діалектології, етнолінгвістики, лінгвофольклористики, є важливим етапом у підготовці студентів до українознавчої діяльності, оскільки названі дисципліни найбільшою мірою формують національну свідомість, менталітет.

Цьому сприяють проведення науково-практичних конференцій, науково-методичних семінарів, методичних семінарів-нарад з учителями української мови і літератури, культурно-масові дійства українознавчого спрямування (участь у масових заходах, що систематично проводяться в державному історико-культурному заповіднику «Трипільська культура» (с. Легедзине Тальнівського району Черкаської області), як-от свято Івана Купала, зустрічі з кобзарями і лірниками України, майстер-клас народної майстрині О. Собкович «Українська лялька-мотанка», майстер-класу «Легедзинський танець»). Варто відзначити, що значний інтерес до цієї ланки національної культури виявили не тільки наші співвітчизники, а й студенти-іноземці.

Активну участь у проведенні цих дійств брали студенти-учасники народного аматорського колективу «Софія», студентського ансамблю «Лілея», майстер-класу «Театр Слова», театру-студії українського танцю «Вервечка».

Така робота сприяє формуванню у студентів поваги й розуміння до культури свого народу, мови і літератури, як найбільшого духовного скарбу, в якому народ виявляє себе творцем, передає нащадкам свій досвід і мудрість, звичаї і традиції, думи, сподівання і славу.

З нагоди Міжнародного дня рідної мови проводяться літературно-музичні композиції, у ході яких вшановують пам'ять загиблих в АТО, звучать вірші Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки. Хор «Кобзар» та народний аматорський колектив «Софія», студентський ансамбль «Лелія» виконують українські народні пісні.

Українознавчий напрям – це основа патріотичного виховання студентської молоді. Оскільки українознавство, за визначенням П. Кононенко, є формою і пізнання, і виховання, а тому воно має бути невід'ємною складовою усіх ланок формування характерів (ідеалів, світогляду) та освіти, починаючи від материнської родинної школи і далі – початкової та середньої, середніх спеціальних навчальних закладів і до вищої школи включно [1, с. 44].

Н. Сивачук на основі аналізу праць В. Вернадського, А. Кримського, І. Франка, П. Ігнатенка, В. Кузя, С. Павлюка, Ю. Руденка, Р. Скульського, М. Стельмаховича, М. Стрункої визначає українознавство як інтегровану систему фундаментальних знань про конкретний народ, особливості його трудової діяльності й побуту, менталітету, матеріальну і духовну культуру, історичний досвід і нинішній спосіб організації життєдіяльності (державотворення, побудови суспільства, права, захисту себе та ін.), його традиції, звичаї, знання (педагогіки, медицини, агрономії, метеорології тощо), про родовід людини, спосіб життя і виховання в сім'ї, про отчий край і все пов'язане з ним, місце та роль народу в розвитку світової цивілізації тощо [2, с. 10].

Аналіз наукової літератури дає підстави зупинитися на визначенні українознавства як цілісної системи наукових інтегративних знань про Україну й світове українство як цілісність, як геополітичну реальність, що розвивається в

дихотомії простору й часу, про всесвітнє людське суспільство крізь призму феномену українства; містить у собі інформацію про етнімію, територію, яку населяв український етнос упродовж свого формування та існування до сьогодення, природу, ресурси, особливості екології, мову як універсальний феномен буття і свідомості етнімії, політичний і суспільний лад, матеріальну і духовну культуру (релігію, філософію, світогляд, мистецтво, освіту, науку, право тощо), що розвивалися упродовж багатовікової історії нації та держави.

Отже, складовими українознавства є: рідна мова, історія народу, родинно-побутова й духовна культура, народні традиції, звичаї, обряди, мораль, вірування, усна народна творчість, декоративно-прикладні та інші види мистецтв, народні знання, народні символи, національна символіка та ін..

Успішній роботі українознавчого напрямку сприяють народознавчі свята, вистави, фольклорно-етнографічна пошукова діяльність студентів.

Науково-дослідницький напрям – це робота, спрямована на збереження національної та фольклорної пам'яті нашого народу. Займаючись пошуково-дослідницькою фольклорно-етнографічною діяльністю студенти знайомляться з народними піснями, танцями, музикою, вчать вишивати одяг, рушники, вивчають народний календар та застосовують отримані знання у подальшій педагогічній діяльності.

Особлива увага приділяється питанню виховання патріотизму у студентів-філологів, оскільки «вихованець національної школи має вирости патріотом України» [2, с. 15].

Викладачі кафедри української літератури, українознавства та методики їх навчання разом зі студентами постійно відвідують картинну галерею, краєзнавчий музей, художній музей, музей культури та побуту Уманщини, музей літератури та мистецтв Уманщини, а також виставки народних майстрів, що проходять в державному заповіднику «Стара Умань».

Така діяльність сприяє формуванню у майбутніх філологів любові до рідної землі, патріотизму, естетичних смаків, розширенню уявлень про корифеїв музичного, зображувального та словесного мистецтва рідного краю.

У концептуальних положеннях «Основ національного виховання» висловлюється думка про те, що «чим глибше проникнення молоді в скарбницю матеріальної і духовної культури Батьківщини, вітчизняної історії і осмислення нею найвищих досягнень своєї нації, тим глибші патріотичні почуття, стійкіші громадянські пориви» [3, с. 134].

Отже, патріотичне виховання ми розуміємо як систему навчально-виховних заходів, які здійснює школа, сім'я, громадськість чи окремих педагог з метою прилучення учнів до надбань духовної і матеріальної культури народу, формування суспільно-ціннісних психологічних, фізичних, професійних, морально-політичних, патріотичних та інших якостей. Для успішної роботи з учнями в окресленому напрямі вчитель повинен глибоко знати суть українознавства, його складові, вміти організовувати, проводити, аналізувати українознавчі заходи, залучати до них дітей, керувати цими процесами.

Список літератури

1. Кононенко П. П. Українознавство : підручн. для вищих навч. закл. / П. П. Кононенко. – К. : Міленіум, 2006. – 870 с.
2. Сивачук Н. П. Підготовка майбутніх учителів до народознавчої роботи в школі (на матеріалі філологічних факультетів) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 «Професійна педагогіка» / Сивачук Наталія Петрівна ; АПН України, Ін-т педагогіки. – К., 1997. – 24 с.
3. Концепція національного виховання : схвалена Всеукраїнською педагогічною радою працівників освіти 30 червня 1994 року : (витяг) // Директор школи. – 2003. – № 29 – 32. – С. 15 – 16.
4. Основи національного виховання : концептуальні положення / за заг. ред. В. Г. Кузя, Ю. Д. Руденка, З. О. Сергійчук. – К. : Інформ.-вид. центр «Київ», 1993. – Ч. 1. – 152 с.